

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНЫҢ КЫЗЫЛ ХООНАЯ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОВНАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 ЧЫЗЫЛ 1951
ИЮЛЬ
10
ВТОРНИК
№ 135 (331)
ВРТЭЭ

БО ХУНГУ СОЛУНДА:

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ (1 арын).
Х. Анчима.—Культура чырыдышкынын албан черлеринин ажылы бедиик денелече (2 арын).
З. Рубашева.—Чаа үенин кижилеринин дугайында роман (2 арын).
М. Чамбал-оол.—Херэженнеринин дузаламчызы (2 арын).
А. Шербаков.—Нийтинин мал ажылынын улам ынай көдүрүшкүнү дээш (3 арын).

Т. Арандол.—Малды эки кадарчылар-биле хандырган турар (3 арын).
УЛУС ДИМОКРАТИЯЗЫНЫҢ ЧУРТТАРЫНДА (4 арын).
Олча ажык үндүрүүн дартарын чөп чорудар (4 арын).
Кореяда болушкуннар (4 арын).
Англи ажылчынар ССРЭ-биле найбарлды быжылаар дээш демисежип турар.

Партияның болгаш күрүненин сагылга-чурумун шынгы сагыыр

Каадырлар болза, коммунисттик партияның болгаш совет күрүненин адым фондузу болуп, партияның болгаш күрүненин шилтирилг күжү болуп турар. Партияның XVIII улуг хуралына илеткелнге эш Сталинның чугаалазы болза:

«...Шын политиктиг шугумну амыдыралга боттандырып чорударда партияның шугумун билир, ону бодуну шугуму кылдыр хүлээп ап турар, ону амыдыралга боттандырып белем, ону практикага боттандырып билир болгаш ол дээш харысалап, ону камгалап, ол дээш демисежип шыдаар каадырлар херек, кижилер херек».

Бистин социалисттик Төрээн чуртуvus коммунисттик тургузушкунда улуг чедишкенин чебди алган болгаш күчүлүг база тиелтирбес апарган; оон ачызы-биле совет тургузугуна амыдыралчы үндезини большевик партияның политикказы болуп турар, оон ачызы-биле бистин партияныс коммунисттин херээнге кызыгаар чокка бердинген партия, совет болгаш ажил-агый ажылдакчылары хөй сангы каадырларын дарганнап, база каадалдырып үндүргөн.

Совет чурт социализмден коммунизмге шилчип турарынын үезинде каадырларга негелде үзүк чок бедип турар. Партия организацияларынын чугула сорулгазы — каадырларын өзүлдезинин дугайында мога-шылаг чок сагыш салыры, оларны бедиик негелделик өзүга, партияның болгаш күрүненин сагылга-чурумун шынгы сагырынын өзүзүнга кижизилдери болуп.

Бистин партияныс бодунун сырый катышканы-биле, күзел-соруктук чагыс эви-биле, ажил-чорудулганын чагыс эви-биле, сагылга-чурумунун чагыс эви-биле күштүг. Калбак демократия болза, кудуку организациялар үстүндө турарларга чугаа чокка чагыртыры-биле дүгүлүп турар. Сагылга-чурумун шынгы сагыры, үстүндө турар партия болгаш совет организацияларынын директиваларын хажык чокка күөседирни — коммунист бурүзүнүн, партия, совет болгаш ажил-агый удуртукчу бурүзүнүн ыдыктыг хүлээлгези болуп. Ажилдакчы бурүзүн—улуун даа бичизин-даа бодунун ажил-чорудулгазын экижидер, даандырган херек дээш харысалаган бедиик чүткүлгө шынгы икжиздер херек. Ажилдакчы бурүзү—партияның болгаш чазактын доктаалдарын большевикчи өзү-биле күөседирин, ол херекке инициативаны болгаш шыдамкай чорукту илердирин, партияның болгаш чазактын директиваларын күөседирин алдарын херээ болгаш бодунун дээди хүлээлгези кылдыр көөрүн чебди алыр херек.

ВКП(б)-нин Төп Комитетинин шилтирилген болгаш айтмышкынарын боттандырышыаа, чер-черин партия организациялары каадырларны кижизилер талазы-биле улуг ажилды чорудуп турар. Анаа үндезилээш, партийжи-политиктиг ажилдарын көдүрүшкүнү, ажил-агый болгаш культура тургузуушкунунун сорулгаларын чедишкенин шилтирээр хандырттынып турар. Ындыг болза-даа, чамдык партия комитеттеринин болдуруп турары улуг четпестерин эскерип көрбөй баары шын эвес болур ийик.

Күрүненин эрге-ажындан, улугтун эрге-ажындан бедиик чүзе совет кижилерде чок. Чурттуг мурунда туруп турар сорулгаларын чедишкенин күөседир төлөөдө, партия болгаш ажил-агый организацияларынын удуртукчулары совет күрүненин эрге-ажынын ыдыкты-биле сагыыр, оон хоойлуларын, партияның болгаш чазактын доктаалдарын хажык чокка күөседир ужурулг.

Алаандан өрү шүгүмчүлөгө сагыш салбас чорук, каадырларга чогуур негелделик болбас чорук, оларнын алдагдалдарын болгаш четпестерин чажырып, чаап кааптар чорук ажил-херекке улуг когаралды чедирил болуп. Кым-на бистин каадырларыстын бот-менээргенин чоруун, оларнын алдагдалдарын чажырып, чаап кааптар деп бодай-дыр ол кижичи каадырларын үрегдеп будагдаар. Чүглө делгерентти шүгүмчүлөдүн болгаш бот-шүгүмчүлөдүн өзүзүнга большевикчи каадырлар өзөр болгаш каадалып быжыгар.

Партия организацияларынын бир дугаар хүлээлгези болза, партиянын

болгаш күрүненин сагылга-чурумун үрзүн бичин-даа таварылганы кичээнге чокка артырбасы, партия, совет болгаш ажил-агый ажылдакчыларынын ажил-чорудулгазында четпестерин болгаш частырыгарын дугайында кадык шүгүмчүлөдү бүгү талазы-биле деткирин болгаш хөгжүдери болур.

Партияның болгаш күрүненин шынгы сагылга-чурумун өзүзүнга, даандырган херек дээш бедиик харысалагы болурунун өзүзүнга каадырларын шын кижизилдеринин чугула чүүл болза, партияның болгаш чазактын директиваларынын күөседезинин хыналдазын үргүлүшүн тургузары болур. Шилтирлерин күөседезин хун-бүрдө хынаары, ажилдакчыларнын азаашкынары болгаш меделелдери биле эвес, харын оларнын ажил-чорудулгазынын түнелдери-биле хыналда чорудары болза, четпестерин чогуур өйүндө илередир болгаш узуткаар, ылангыя ажилга болдуна бээр үзүктелешкенин сагындырар, ажил-херекти экижидер арганы партия организацияларынга берип турар.

Бистин үлетпүр бүдүрүлгелеринин, колхозтарынын, совхозтарынын болгаш МТС-теринин хөй сангы каадырларын шын кижизилдеринге үлетпүр бүдүрүлгелеринин администрацияларынын ажил-агый чорудулгаларына партия контролю улуг ролды ойнап турар. Ол контролюдун сорулгазы— күрүненин эрге-ажыктарын шынгы сагырын хандыры, ажил-херекке кызын ведомствонун болгаш чер-черин өзүзүн барымдалаар чорук-биле шилтирилг демисежи, күрүнени оналгаларын долдур болгаш ажил күөседиринче үлетпүр бүдүрүлгелеринин бүгү күштерин болгаш кур-күштерин мобилизастаары болур.

Ажил-агыйнын чедишкенин, оларнын быжык, үр турары партийжи организациястыг болгаш партийжи политиктиг ажилдардан бурүчү-биле хамааржыр деп эш Сталин өөредип турар. Партия организацияларынын ажилы эки тургустунган, айтырларын чугаалажырынга болгаш шилтирлээринге, масса иштинге политиктиг ажилды чорударынга бүгү коммунистер идепкейлиг киржип турар үлетпүр-бүдүрүлгелер, колхозтар, МТС-тер болгаш совхозтар планынын долдур болгаш ажил күөседип турар.

Партия организациялары каадырларын идеялык кижизилдизинин дугайында онза сагыш салышкынын илередир хүлээлгелиг. Марксисчи—ленинчи теорияны өөренши партиянын политикказын ханызы-биле билир талазы-биле каадырларны чепсеглеп, даандырган херек дээш ажилдакчыларга харысалаганы бедип, ажил-херекти күрүненин өзүзү-биле көөр чорукту, четпестерге эптешпес чорукту оларга кижизилдип турар. Большевик партия болза, бүгү ажилдакчылар—партия кижигү болгаш партия партия кижигү эвестер—бодунун идея-теориялык денелени мога-шылаг чок бедитсин дээш эне таарымчалыг аргаларын тургускан. Оон-биле чергелештир чамдык партия организациялары партия, совет болгаш ажил-агыйнын удуртук каадырларынын политиктиг бот-өөредилгезин четпес организастан, база контрольдап турар.

Каадырларын шилтиринин болгаш кижизилдеринин херзэн бүгү талаалыг экижитишыаа, партийжи-организастыг болгаш партийжи-политиктиг ажилдарын денелени үзүктел чокка бедипди тургаш партия организациялары ажил-агый болгаш культура тургузуушкунун харысалагы сорулгаларын чедишкенин шилтирлээрин, бистин социалисттик Төрээн чуртувустун күчү-шыдалын улам ынай быжылаарын хандыгар.

(«Правданын июль» 4-те мурунку чүүлүндө).

Совет Эвилелинде

Заводтун чаарткычылары 150 машиналарны кылган

РИТА «Автоэлектроприбор» заводтун шуткулга машиналар паркы болза, завод конструктору Арулисовтун слесарьлер Дьяков Муравский олар-биле кады бүдүрүп кылганы база бир чаа машиназы-биле неметинген. Ол болза, бүдүрүлгенин инженерлеринин болгаш стажановчуларынын конструкторлар кылып үндүргөн 150 машиналарынын сөөлгүзү болур-дур.

Цехте бүгү станоктарны заводтун конструкторлары-биле стажановчулары тургузуп кылган. Олар болза, бүдүрүлгенин чаа чогаатынган технологиязы өзүгаар кылдыган. Ук технология болза, беш алды херекселдерин харурда ажилдарынга стажановчуларга дузалап турар.

Заводта автоматтар база тургустуруп кылдыган. Херекселчи эш Рякин школа приборларынга херек бир станок конструкторлар кылган. (СЭТА).

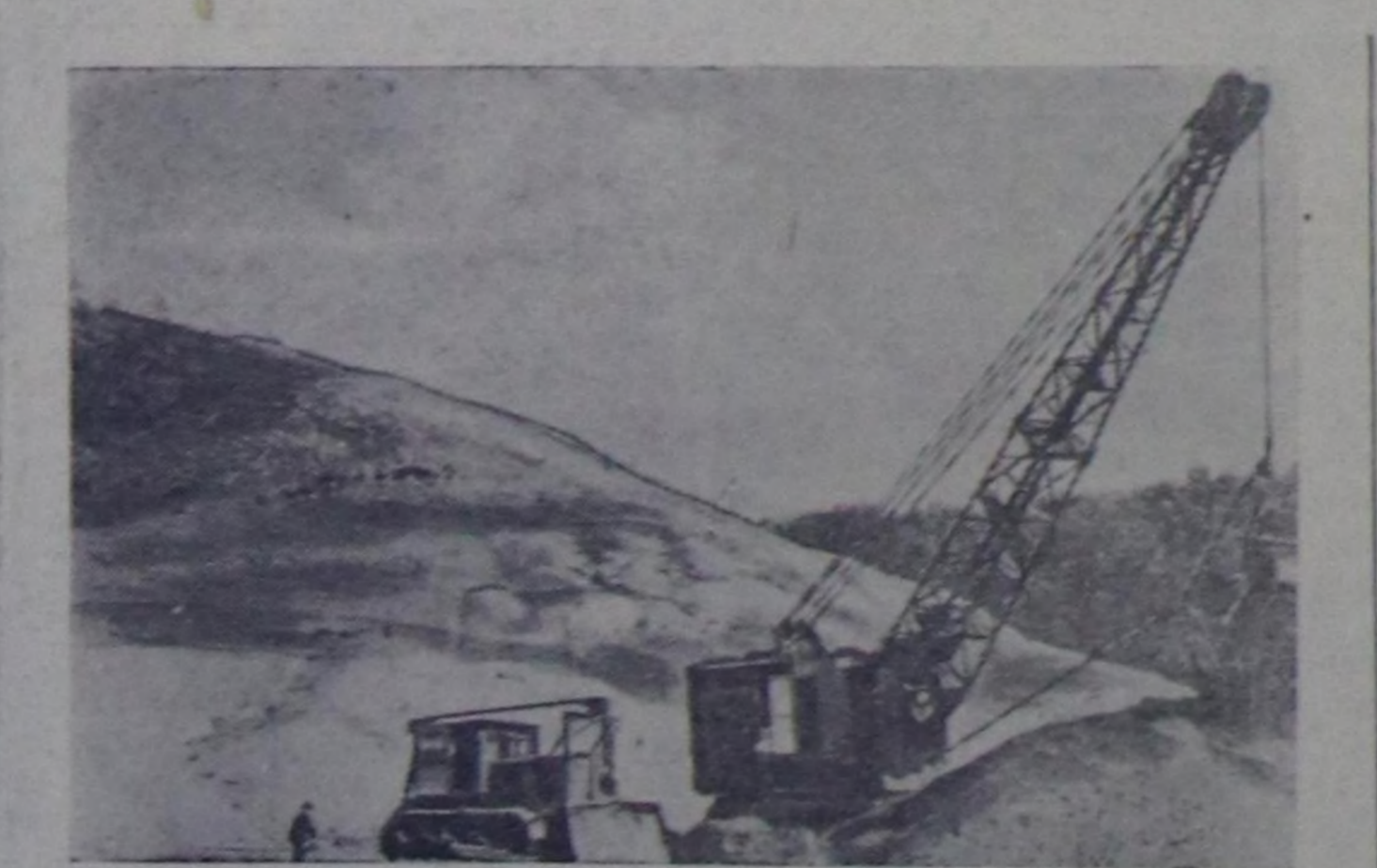
Болхозта хүнүн-не үнер хана солун

СТАНИЦА РОДНИКОВСКАЯ (Краснодарский край), Курганский районун «Маяк революции» колхозтун бригадаларында 18 хана солуннар соксаал чокка үргүлүч үнүп турар. Элар болза, чер ажылынын культуразынын көдүрүшкүнү дээш күш-ажылды бүдүрүшкүнүн өзүлдези дээш, мал ажылынын хөгжүлдези дээш демиселге партия организациязынга болгаш колхоз эргелелинге дузалап турар.

Дүжүт ажаап алышкынын база тараа белеткеленин хүнеринде «Сталинчи» деп колхозтун 16 экземплярлыг нити хана солунун хүнүн-не үндүр деп партия бюрозун шилтирлээр.

Хүнүн-не үнер хана солун бодунун кол кичээнгейн дүжүт ажаап алышкынын айтырларынын салыр. Корреспонденттеринин чагааларында колхозту чүглө тараа кезилдизинин хүнеринге белеткээр дугайын эвес, харын ажил канчар организастатынган турарын база чугаалап турар. Колхоз күрүнеге дүзү-хүндө 35 муу пуд ажил тараа дужаар.

Дүжүт ажаап алышкынын айтырларын калбаа-биле көргүсүшкүн, хүнүн-не үнер хана солун кээш ажил-агый артелинин ажылынын өске айтырларынын база хөй кичээнгейни салып турар. Хөй сангы авторжү активтиг ол хана солун болза, ажилда четпестерин партия организациязынга база колхоз эргелелинге өй-шаанда сагындырып, муракчыларын дуржулгазын непередип турар. (СЭТА).

Куйбешевтин суг тудуу. Суг күжү-биле ажилдаар электри станциянын кол бажынынын болгаш каналдын онгарларын казар ажил калбарган.

Чурукта: машинист В. Ф. Медведетин экскаватору (драглайна) канал казымышкында.

Чуруу М. Климентовтун СЭТА-нын прессклишези.

Улуг тудугнун киржикчилеринде күш-ажылчы эрес маадырлыг чоруктар

ТАХИА-ТАШ. Аму-Дарьянын эриктеринден Каспий эриктеринге чедир Кара-Кумун элзинерин таварты шинчилекчилерин хоарайжыгаштары шөйлүп чоруткан. Үнүш чок кургаг элзинин берге байдалдарына хөй муу совет патриоттар Кол Туркмен каналдын тудуу-биле холбашкан эң нарын сорулгаларын чедишкенин шилтирлеп турарлар.

Хүнүн-не стальной улуг тудугнун чыл меделелинге чаа-чаа көсүлүч арынар бижитинип турар. Шинчилекчилер июнь 27-ни алдарлык күш-ажылчы маадырлыг чоруктар-биле демсеглээр. Сөөлгү беш чылдын онаалганын 120 өрүмнекчилеринин ол-ла хүнеринде доосканнар. Тахиа-Таштын инженер-геологтук экспедициязынын ажилдакчыларынын чарыжынга бирги черин чаалап алган мастер Алексей Попов ээлчеге хундуксу онаалганын ийи катап ажык күөсеткен.

Ыяш ажил-агыйнын Министерствозунун Чапаевск экспедициязынын болгаш кээш ажил-агый эртемнеринин академиязынын агрофизиктиг институтунун киржикчилери улуг өөрүшкүлүг болганнар. Нийтин-биле бодун чартык муу километрини эрпнншаан, олар болза, канал унууда тутчуп турар районнарда чылчып шимчеп чыдар элзинерин ыштандырып болгаш чылышпас кылдыр быжыландырып талазы-биле ажилдарын бирги эставын доосканнар. Шинчилелдерин түнелелинде экспедиция болза, Тахиа-Таштын суг белдиринин тудуушкунун ээназында хараганнар-биле бүрүлүг

ыяштар тарыырынын черлерин шинчилеп тыпкан.

Плато Усть-Урттан радио-биле мынча деп дыңнаткан: Узбектин олар мелiorативтиг экспедициязы болза, платонун муруну кеззэн шинчилээш, Каплан-Кыр думчукта келген. 300 муу гектар ажык шөлдө чайгы үенин мал чемгерилелеринин курлавырлары илеретинген, суг адаанын черлеринин горизонталары өөренип алдынган, анаа кудуктар биле бассейнер кылдынган турар ужурулг. Ол ажилдарын үезинде ботаник М. Чернова, зоотехник С. Шоховцев, прораб А. Яшенко олар шылгарал үнгенер. Компас ажыглаш олар болза, ай дургузунда кажан-даа кижичи базып көрбөзүн черлерге чүс-чүс километрлерин эрткенер.

Станицы шааналдын лауреады профессор В. А. Ковдага баштаган, ССРЭ-нин эртемнер академиязынын Арало-Каспий экспедициязынын бөдү ажилынын баштайгы ээлчезин дооскан. Үнүш чок кургаг элзинге эртемдээр болза, ажил-агый ажилгалынга херек черлерин улугтун делемсерин шинчилээр. Ол черлерин сугтарынын болгаш сугландырынын схемаларын тургузарынга херек эргежок чугула меделелери алган.

Станицы тудугнун киржикчилеринин хүнери хайнышкынын ажил-чорудулгазы-биле долдунган. Кара-Кумун үнүш чок кургаг элзининде бойдушту чартырынын ажилдарынын темпилери хүнүн-не дүргедеп турар. (СЭТА).

Белоруссияда бода малдың чайгы ажаалдазы

МИНСК. Бобруйск областын Кировский районун «Рассвет» колхозтун саанчылары сүт саалазынын талазы-биле чартык чылдын плавин күөседип алганнар. Инек бурүзүндө ортумаа-биле 2775 литр сүт шагда-ла алдынган. Ол бедиик саалда болза, инектерини шын ажааганнын болгаш чемгеренин ачызы-биле чебди алдынган. Майнын ийи дугаар чартында эгелээш бүгү бода малды чайгы ажаалгаже шидчиктен. Малды сүрүп чораш оларладышкын чорутунган.

Сүрүп чораш оларладышкын болгаш бода малдын амдангын чемгерилгези ам Белоруссиянын бешки көлөз ажил-агый бурүзүнде хереглетинип турар. Ол болза, бода малдын продуктуунун дыка бедилер арганы берген. Хөй-хөй колхозтарда инек бурүзүндө 1500-тен 2 муу чедир литр сүтү шагда-ла саап алган. Барык колхоз бурүзүндө бызааларнын дүн-хүнгү немелде деизини планын оналгадан 100—150 грамм, (бызаа бурүзүндө) ажып турар. (СЭТА).

Инек бурүзүндө 5500 килограмм сүт

КАЛИНИН. Новоторжский районун Молотов аттыг совхозтун мал ажылынын бедиик продуктуунун мастерлери областа улуг атурагы болуп турарлар. Эрткен чылдын 210 инек бурүзүндө-не 4947 килограмма сүт саап алган.

Совхозтун саанчылары бо чылын инек бурүзүндө 5,5 муу килограммадан эвээш эвес сүтү саап алыр деп шилтирлээр.

Боттарынын ол хүлээлгезин олар кызымак күш-ажылы-биле быжылап турарлар. Эрткен чылдын ола үезинде сагынган 2249 килограмма сүттен бо чылдын беш айларында 327 килограмма сүт ажыр сагынган.

Инектерин дүнгү олары совхозта организастатынган. Оларлашкыннарже эң эки черлер хуваатынган. Ногаан немелде чемгерилге база кийриген. Бода мал сааныга-ла 50 килограмма ногаан чемгерилге онаажыр.

Ам кышкы үенин чемгерилгелери белеткенип турар. Сенокосилкалар силосорезки сететинген, силостар тудуглары сететингилези болгаш арыг-шөверлетингилези. Силосту эрте белеткээр эгелээр. Инек бурүзүнге 10—12 тонна амдангы чемгерилгелер курлатынар. (СЭТА).

Мал ажылынын бедиик культуразынын совхозу

СМОЛЕНСК. Починковскийн «Коминтерн» деп үлгерлиг мал совхозунга колхозтар болгаш совхозтар малынын ажилдакчыларынын хөй сангы экскурсиялары барып чораван. Ук совхозтун мал ажылынын бедиик культуразынын школазы деп санадып турары-даа ылаптыг. Ында малдарын оларнын деизин болгаш продуктулуг чоруун барымдалаап дүн, хүн иштинде чемгеренин тускай нормазы тургустунган, база инектерин саары, суг бээр, мал чемин белеткээр механизастатынган. Саанчыларын ийи смейниг ажылын тургускан. Бүгү малдар язы-язы чемнериле тергин элбекшидиг хандырынган.

Мал-маганын чем нормазынга эрткен кыжын бир килограмма бөдүүн чүүлдерге-ле 4 килограмма сүүзүнүг мал-чемнерин, силостарны болгаш дазылында чемшигилерин немеп берип турган. Ылангы силос белеткээринге ук совхозта онза улуг кичээнгейни салып турар.

Бодо буткен шынааларын сиегенери бир чылда болгаш хөй чылда үнер тарымал сиегенер-биле чыл келген дудум-на улам-на кызыгаарлатырып турар. Ында инек бурүзүнге хөй чылда үнер 3,5 гектар сиегенер онаажыр. Тарымал тоорукту, көк-тарааны болгаш мал

чеминге хереглээр капустаны силоска ында улам хөй-биле ажылап турар. Ногаан конвейер ук совхозта майнын ортандай орай күске чедир хөделер.

Малдарын элбек чөм-биле хандырышкыны болгаш эки ажаалгазы оларнын сүт талазы-биле продуктулуг чоруунун үзүк чөк өзүлдезин болдурган. Сөөлгү беш чылдарын дургузунда мал саашкыны ук совхозтун фермазында барык ийи катап улгаткан. 1947 чылда ол совхозка чүглө бир инектен-не безин 5 муу килограмма сүтү саап алган. А эрткен чылдын сүтүн бир инектен-не ортумак саашкыны 5115 килограмм болган. 5 айларын дургузунда саашкын 100 килограммага бедээр.

Ук совхозтун ажил-агыйнын бараанын болур чоруу база өзүп турар.

Ол совхозтун фермаларында кол черни ээлеп турар шивч малдарын уксаалыг чоруу экижип турар. Бир инектин динг деизин ам, 5—6 чылдарда турганынга бодаарга, 125 килограмма ажыг.

«Коминтерн» деп үлгерлиг мал совхозунун дуржулгазын ук Смоленск областын дыка хөй ажил-агыйлары база чедишкенин ажиллап турарлар. (СЭТА).

Азербайджан ССР. Ордзонкидзе аттыг тараа совхозунда чаа дүжүттүн ажаап алышкыны эгелээр. Тараа шөдлеринче 54 комбайннар үнүпкен, оларнын аразында 10 комбайннар болду кылаштар.

Чурукта: комбайн кылаштан чорда тарааны автомашинаже чудуруп турган үези.

Чуруу Ф. Шевцовтун. СЭТА-нын прессклишези.

Ставрополь край. «Советское руно» деп хөй ажылынын үрежилде совхозу сизген кезилдизинче киринкен. Ында сизген кезеринин 20 хире машиналары ажилдап турарлар. Тракторист комсомолчу Николай Лысенковун агрегады сизген кезилдизинде эки ажилдап турар. Чүнде 20 гектарын кезер нормалыг тургаш, 30—35 гектарын ол хүнүн-не кезип турар.

Чурукта: «Советское руно» совхозта сизген кезирип турар тракторист Н. К. Лысенковун агрегады. Чуруу Г. Аракевичинин СЭТА-нын прессклишези.

Культура-чырыдышкынның албан черлеринин ажылын бедик денелче

Тыва областың культуразын дүрген хөгжүдеринге культура-чырыдышкынның албан черлеринин улуг рольдин өөренип көргөш, партия болгаш казак бистин областа культура бажынарнын, клубтарнын, номчулга бажынарнын болгаш библиотекаларнын калбак четкилерин тургузуп турар.

Ам үеде областа культура-чырыдышкынның чүс ажы албан черлери ажылдап турар. Ол албан черлери дамчыштыр областың чурттагычонунун ортузунда политик-кижизидилгенин болгаш культура-чырыдышкынның улуг ажыларын чорудуп турар. Культура-чырыдышкынның албан черлери ажылыч чоннарга партия болгаш казактын политиказын угаадып, бистин чуртувустун болгаш бистин мурнунда туруп турар чугула сорулгаларны, совет эртемнин, техниканың болгаш культураның чедикшинеринин дугайын, совет күрүенин иштики болгаш даштык политиказын, бүгү делегей амдыралынын айтырыларын, коммунизмни тудугларын дугайын ажылыч чоннарга тайылбырлап, таныштырып турар.

ВКП(б) ТК-ның идеологтуг айтырылгала талазы-биле төөгүлүг доктаалын күсүтпешпеш, областың культура-чырыдышкынның албан черлери чурттагычонун ортузунда политик-массалык болгаш культура-чырыдышкынның ажылын элээн экинчиктен. Эрткен чылдын дургузунда областың клуб албан черлеринин чанынга улустун чогаалынын янзы-бүрү жанрларын ойнап күсүдери бот-тывынгыр уран чүүлдеринин 2341 кижикижикчилег 91 бөлүмнери ажылдап турган. Олар эрткен чылдын иштинде чурттагычонга 600 концерттерни көргүскен, а бо чылдын баштайгы беш айларының дургузунда 324 санның концерттерни көргүскен. Ынчаарга эрткен чылдын бот-тывынгыр уран чүүлдеринин областың көрүлдээн эртерген, анча бот-тывынгыр уран чүүлдүн он-он дээр коллективтери болгаш хей санныг тус-тус күсүдечкилер киришкен.

Областың мурнунда туруп турар ажил-агый, култура политиказын чугула ажилдарын боттандырыныче ажылыч чоннарнын эвилдээр херекке культура-чырыдышкынның албан черлери бодунун хүдээлгезин багай эвес күсүдип турар.

Ындыг болза-даа, оон-биле чергелештир областа культура-чырыдышкынның албан черлери ниити-биле ажылыч чоннарнын политиктиг болгаш культуралыг денелни бедилдеринин амгы үдеги бедик негелдизинге чедр ажылдап шыдавын турар. Элээн хей районнарны культура бажынарнын, клубтарнын, номчулга бажынарнын, библиотекаларнын болгаш кызыл өглеринин ажылы дыка чавыс денелде туруп турарынын хараазы-биле ол албан черлери хун бүрүнүчугула ажилдарынын хажызынга чыгып калып турар чоруктар бар.

Культура-чырыдышкынның албан черлеринин ажылын багай тургускан районнарнын чурттагычоннарнын ортузунда массалык таныдылга ажилдары ол ышкаш багай болуп турар деп чүвени практика көргүзүп турар. Ындыг районнарнын чурттагычоннары бистин чуртуууга хун бүрүде болуп турар чугула болушкуннарнын, бүгү делегейин амдыралында болуп турар чүүлдеринин дугайында хун бүрүнүч информациязындан чыдып калып турар деп чүве тодаргай.

Областың лекция бюрозу эрткен чылдын дургузунда чурттагычонун ортузунга янзы-бүрү темаларга 1129 лекцияларны номчаан, а бо чылдын баштайгы беш айларын иштинде 656 лекцияларны номчаан. Ол дээрге, дыка эвээш. Областың культура-чырыдышкын албан черлери миучурны агроблюогияны колхозчуларга багай таныштырып турар. Эрткен чылын номчаан бүгү лекцияларнын иштинде көдээ ажылагый теманынга хамаарышкан лекциялар чүгүле 240 санны болган. Ол чүнү көргүзүп турары ол дээр болза, областың лекция бюрозу партия болгаш совет казактын ам бо үеде көдээ ажил-агыйнын бүгү адырларын талазы-биле чорудуп турар чугула хемчеглерин оперативтиг байдал-биле пропагандаларын чедир билбейн турарын айтып турар.

Областың культура-чырыдышкын албан черлери болгаш оон лекция бюрозу бодус эртемнин билгелеринин дугайында лекцияларны болгаш шажынга удур пропаганданы кончүт эвээш чорудуп турар. Бисте, совет ниитиледе социалык идеология тергипден турар. Ынчалзажок чурттагычонун чамдык кезинин аразында эртинин артынчыларын амдыга чедр каап шыдавын турар. Уластарын амдырал чурттагызында болгаш мээ-ме-

дерелинде эртинин артынчыларынга удур, шажынга удур демисел чорудары ажылыч чонну коммунисттиг эсуга кижизидеринин бир кол чугула сорулгазы деп чүвени совет органныр утуп болбас ужурлуг.

Областың кадык камгала килдизи болгаш оон санитар чырыдышкын бажынында чурттагычонун ортузунга санитар пропагандазын чорудуп болурунун бүгү аргалары бар турбужа, олар чүгүле область содуннарнын арыннарынга ында,кайда рекламалар чарлап каары-биле өйлежип турар чүүл бар. Областың кадык камгала килдизинин удурткучулары областың культура-чырыдышкын килдизи-биле калды чурттагычонун ортузунга санитар пропагандазын күштедирип чорудар чорук оонза негетинип турар.

Областа 200 муң ажыг экземплярлыг ном фондуну 27 тускай библиотекалар ажылдап турар. Областың бүгү библиотекалары эргежок чугула политиктиг болгаш чечен чогаалын литературалары-биле хайдыртынган. Ындыг турбужа, библиотекалар ном пропагандазын кончүт кошкач чорудуп турар, оон хараазы-биле областың бүгү библиотекалары чүгүле 11 муң номчукчулуг болуп турар.

Областың «кижиготрг» конторазы эрткен чылдын дургузунда чурттагычонун ортузунга 1400 муң рубль түнүг янзы-бүрү номнарны, а бо чылдын баштайгы дөрт айларында чартык миллион рубль түнүг номнарны тарадып садыгалаан. Бо ажил база багай чоруп турар. Областың херегелд кооперациязы көдээ черлерде эи-не хей садыг четкилерин хирезинде ном садыглаашкынны кончүт багай чорудуп турар. Облпотребсоюз эрткен чылын ном садыглап тарадырынын планын чүгүле 58,7 хуу күсүткен. Облпотребсоюзтун удуртук ажилдакчылары ном садыглап тарадыр ажилды боттары эвилдээринин улуу, харын ол ажилда «шүүтсүнүп» турар чүүл бар. Садыг ажилдакчылары культура херезинге киришпес дээр үндэзин-биле шын эвес болгаш хоралыг билгини моон сонгар бүрүнүчугула узуткар ужурлуг.

Районнарнын культура бажынарнын, көдээ клубтарнын, номчулга бажынарнын, библиотекаларнын болгаш кызыл өглеринин материалдык баазаны кончүт багай байдалда туруп турар. Ол албан черлеринин оран-саваларынын ажалга камгалады, эдилели кончүт багай, оларнын септелгенин эки кылбас, олар чүүл-биле хандырбас чоруктар районнарда чачыл болган. Чөөн-Хемчик районун Шими сумузунда көдээ клуб 1941 чылдан бээр кырында серизи, шала болгаш печказы чок хевээр туруп турар, Танды районун Кочетов суурда көдээ клуб ам сес чылдын иштинде сери чок туруп турар.

Өвүр районун төвүнде культура бажынын тудуп эгелээнинден бээр ам дөрт чыл болуп турар, ынчаарга ол культура бажынынга күрүнеде дыка хей ашка хөргенин чарылдап үндүрген турбужа, бо дөрт чылдын иштинде оон чүгүле 6 одурун салып дооскан болуп турар. Ол ышкаш Мөңгүн-Тайга районун төвүнде культура бажынын 1949 чылдан бээр тудуп келгеш ам чүгүле ханаларын салып дооскан болза-даа, оон кылырда тудуп техниказын барымдалавай багай шынарлыг кылдыр кылган ужурунда ам шуут буступ дүжеринин кырында туруп турар. Областа 13 көжер кызыл өглер санатынын турар болза-даа, олар херек кырында кандыг-даа ажил кылбайн турар.

Культура-чырыдышкынның албан черлеринин шак ындыг багай ажылы чүдден болуп турарыл дээр болза, чамдык Тожу, Улуг-Хем, Танды ышкаш райисполкомнар (райисполкомнар даргалары Эректод, Желтовский, Иванов) ол чугула политиктиг ажилды боттары-биле удуртуп баштаарынын улуу, харын ол ажилды директорларнын болгаш эргелекчилеринин «хлевн» тур деп алгаш боттарындан чая идип турар күрүнезиг эвес чоруктарнын хараазы-биле ындыг болуп турар.

Областың культура-чырыдышкын албан черлеринин шугумунда 210 кижикижикчилег турар. Оларнын иштинде чүгүле 19 кижик ол ажилының талазы-биле чогуур билгилг болуп турар, а оон арткан 191 ажилдакчылар эге болгаш оон-даа чавыс билгилг кижилер болуп турар. Областың культура-чырыдышкын килдизи бодунун системазында ажилдап турар каадырларнын теориялыг билгин болгаш практиктиг ажилга мергекшин бедилер талазы-биле хемчеглер албайн турар. Эрткен чылдын дургузунда Шагаан-Артынын культура бажынын директорунга беш кижик солукшкан, оон иштинде директор Соколовту ол хүдээлгезинден үш катап дүжүрген болгаш оон ол-ла культура ба-

жыныгы уран чүүлдер удуртукчузунда томуйлап алган туруп турар, а Улуг-Хем райисполкому ындыг чоруктар-биле чөпшээржип олуруп турар.

Бо бүгү чоруктар болза, областың культура-чырыдышкын албан черлеринин килдизи (эргелекчи эш Самба) культура-чырыдышкынның албан черлерин кыры-биле эртенгей удуртуп, бодунун аппаратынын ажылын канцелярия стилинде тургузуп турарында дыка кол хамааргыш турар.

Культура-чырыдышкын албан черлеринин кол сорулгазы болза, большевик партиянын болгаш Совет казактын политиказын ажылыч чоннарга хун-бүрүде тайылбырлап таныштырыры, политиктиг болгаш эртем билгилерин чурттагычонун ортузунга непередири, чурттуг культура политиктиг сорулгаларын күсүдиринче ажылыч чоннарны мобилизастаары болур.

Партия, казак болгаш эш Сталин социалисттиг көдээ ажил-агыйнын мурнунда бир дугаар чергенин чугула сорулганы салган—көдээ ажил-агыйнын бүгү культураларынын дүжүдүн бедидер, колхозтарнын болгаш совхозтарнын ниитилештирген малынын баш санын өстүрер болгаш оон продуктулуун бедилер сорулганы салып турар. Чүгүле оон сорулга шиттирлетинген соонда бистин чуртуууга аш-чемнин болгаш үлетпүрге чиг-этин продукциязы элбек хемчээлди-биле тургустунар, ынчангаш культура чырыдышкыннын албан черлери ол сорулганы чедикшиг күсүдиринче колхозчуларын, бүгү ажылыч чонну мобилизастаар сорулгалыг.

Тыва автономнуг областың ажылыч чоннарынын культуралыг денелни дүрген бедилеринин эрге-ажылы областың культура-чырыдышкын албан черлеринин ажылын бедик денелге көдүрерин улуу-биле негеп турар. Ынчангаш чурттагычонун ортузунга политиктиг болгаш бойдус эртемнин билгилерин калбаа-биле непередири пропагандалар ажилды күштедирери чугула. Колхозчу тараачынарнын ортузунга миучурни агроблюогияны болгаш көдээ чурттагычонун ортузунга санитар пропагандазын онзалап дыңдыр чорук чугула. Областа совет интеллигенциянын улуг өтряды — 1300 башкылар, 500 ажыг медицина ажилдакчылары болгаш көдээ ажил-агыйнын дыка хей санныг тускай эртемнигер ажилдап турар. Ол улуг күштү долдузу-биле ажылдар ужурлуг.

Районнарнын культура бажынарнын болгаш көдээ клубтарнын чанында бөлүмнерин эле көөр чорук чугула болгаш ам бар туруп турар бот-тывынгыр уран чүүлдерин бөлүмнери-биле чергелештир агрономия болгаш зоотехниктиг бөлүмнерин тургузарынын чугулазын онзалап көөрү эргежок чугула. Чонунун бижик билбес болгаш бижикти биче билер чорунун узуткаарынын бөлүмнерин тургузар болгаш ол бөлүмнерин херек кырында ажилдаар чорун хандыраы онза негетинип турар.

Культура бажынарнын, көдээ клубтарнын, номчулга бажынарнын болгаш библиотекаларнын айда болгаш кварталда чорудар ажил планнын райисполкомнарнын хурадаларында бадылап берип турар кылдыр чурумчулары эргежок чугула. Областың культура-чырыдышкын килдизи болгаш райисполкомнар культура-чырыдышкын ажилдакчыларынын теориялыг болгаш практиктиг билин бедилер сорулгалары бодунун бодунун чардыктырбайн тургаш кижик бүрүзү чеди чылдын болгаш ортукмаш школанын билин чедип алыр кылдыр боттук хемчеглер алыры чугула. Оон-биле чергелештир практиктиг ажил-ишке оларнын мергежилин бедилерин барымдалааш оларнын-биле семинар кижикелдерин база үргүлчү чорудар чорук чугула.

Культура-чырыдышкын албан черлеринин ажилдарынга таарымчалыг байдалды тургузары чамдык Өвүр, Танды, Улуг-Хем болгаш Тожу ышкаш райисполкомнарнын даргаларынын билин турары дег эвес, а харын совет органнынын чингине херээ болуп деп чүвени ажылыч чоннарнын депутаттарынын область Советинин чоокта чаа болуп эрткен сессиязы советтер органнынын айткан болгаш культура-чырыдышкынның албан черлеринин ажылын амгы үенин негелдизин хандырып турар бедик денелге көдүрерин олардан негезн.

Х. АНЧИМА.

Облүүскомнун даргазынын орадакчызы.

СТАЛИНЧЫ ШАННАЛДАРНЫН ЛАУРЕАТТАРЫНЫН НОМНАРЫ

Чаа үениң кижилеринин дугайында роман

Сталинчы шанналыг лауреады Г. Николаев.

«Кажан хун арыгын ындынче кезик кири ажалы бергенде, Алешина холмуну бугу чурттакчылары олардан эеп кел чоруур мал-маганга ужуражыры-биле тейинч бединче үлүп келген. Ол ужуражышкын дээрге Алешина холмун шуут чачылы апарган болгаш ол шак онза хайнышкынның шагы болуп турган. Малчыларнын тургускан болгаш кылган бүгү чүүлдер оларнын караанын мурун-биле эртерге, ону шууту магадап ханып көөрүнден артык улуг өөрүшкү чок турган. Ол шакта бүгү янзы-бүрү үрмек чүүлдер — бичи-бачык четпестер, бергелер шуут утундура бээр болгаш кол чүүл—кижилерин боттарынын кылып, бүдүрген чүүлүнге ниити өөрүшкүзү болгаш чоргааралы, база ол кылдынган чүүл дээш оларнын бот-боттарынга хүндүкелди артып каар чоразн».

«Тараа кезилдизи» деп роман оларлардан кежээ эеп кел чоруур мал-маганга ужуражышкынның чурру-биле доостур. Ол чурук дээрге ол бүгү чогаалдын уран-чечен түнелдир.

Сеткили ханган, аас-кежиктиг кижилер боттарынын ажил-ижинин үре-түнелин, боттарынын колдарынын ижин магадап көрүп турар. Хостуг совет кижик хостуг чер кырынга чүнү кылып каап болурул, кижинин угааны, соруу, энергиязы, күзел-чүткүлү чүнү бүдүрүп каап болурул деп чүвени олар караа-биле көрүп турарлар.

Г. Николаеваның «Тараа кезилдизи» деп романы болза Совет чурттуг чаа кижилеринин дугайында, коммунизмни тургузукчу кижинин дугайында роман-дыр.

Совет кижилерге коммунизм ырак эвес, а даартагы ышкаш чок. Г. Николаеванын романынын маадырлары ол чырыктыг даартагынын ады дээш чурттап, ажилдап, демисежин болгаш тивилеп турар.

Хожудап каап турар «Май Бири» колхозтун колхозчуларынын боттарынын ажил-агыйнын муракчы кылдыр хуулдулар дээш демиселинин дугайын, оларнын чедикшинеринин дугайын ол чогаалчы ук романыга чугаалаан.

Урген районнун Крутогоры суурунун чурттакчыларынын коллективни ажил-агыйны дайын кылдарынын дургузунда сандарап баксыраан турган. Ук колхозтун бажында чогуум херек кижик болгаш күштүг ажил-ишти хол чок турган, партия организациязынын бүгү кежигүнери фронтуже чоруй баргаш, эеп келбейн барган. «Май Бири» колхозтун даргазынга сонгутурган демобилизастаырган дайынчы, коммунист Василий Бортникка сандарап баксыраан ажил-агыйны көдүрери баштайгы үеде ынчангаш берге-ле болгай. Оон оруктарында хей-хей шаптыктар, хей-хей бергелер бар. Кижилерин оларнын мурнунда туруп турар күрүнө сорулгаларынын чугулазын медегер билгилеринге чедир көдүрер, хожудап каап турар колхозту муракчы колхоз кылдыр хуулдулары дээш демиселче оларны апаар херек.

Ындыг байдалдарда партижи удуртулга чокка, колхозка партия организациязын тургуспааже хоржок. Ону райком секретари Андрей Петрович Стрельцов кымдан-даа эки билди турар. Стрельцов «Май Бири» колхозка мырынай чоокта чаа институт дооскан бодунун кадайы—аныяг агроном, коммунистка Валентина шуут чорудуптур. Олар ийилээ кады чуртаваанындан бээр дыка үр эртип, бот-боттарын дыка үр сагычтып келген болгаш кады, чаргыс черге чурттаарынын аргазы

оларга «дээди» аас-кежик ышкаш сагындарып турган. Ынчалзажок райком секретари Стрельцовка коммунисттиг хүдээлгезин чүүден-даа артык, ынчангаш хожудап турар колхозчө эргежок чугула коммунист-агрономну чорударын анча ол хүдээлге дагып турар. «Май Бири» колхоз-

Күш-ажыл—кижинин өзүлдезинин үнер дээр, өөрүшкүнү болгаш аас-кежикти үнер дээр.

«Бистин номнарымыстың кол маадырынга бис күш-ажылды, толаргайлаарга күш-ажылды чорудуугазында тургустунган кижини шилип алыр ужурлуг бис», — деп А. М. Горький чугаалаан: Улуг Горькийнин чагыларын эдербашаан, бистин чогаалчылармыс боттарынын чогаалдарынын кол маадырынга күш-ажылды кижинин чуруп турарлар. Г. Николаеванын романынын арыннарында күш ажилды эсудуп поэзиязы чыталып турар.

Андрей Петрович Стрельцов, Авдотья, Валентина Березова, Василий, Степан, Алеша, Василиса кырган-ава, Любова, Фрося, Михаил Буянов—яныз-яныз характерлиг, бо бүгү кижилер чангыс амдырал-биле, чангыс улуг сагыш-човаашкын-биле чурттап турар, күрүенин эрге ажиттары, колхозтун эрге-ажыктары оларга чүүден-даа артык.

Чижээ, Василиса кырган-авага ферманын эи семис дөптени шаннал кылдыр бээр дээрге, ол анча эсудуп хордай бээр.

«—Беляканы бербес мен! Беляканы мен бодумдан салбас мен! Эңки семис дөптени чарып алыр деп деп! Ындыг эсү-чүрум кайда чүвөл?.. —деп ол, дөптени оон бодунга эвес, а кандыг-бир еске кижээ бээр деп турган чүве дег, шиттирлин-биле ынча дээр».

«—Василиса кырган-ава, ону бис өскээр кайнаар-даа эвес, сээң бодунун кайнаанга кирип бээр деп тур ышкажымы чүл».

«—Бо-дур ол, мээң кажаам!—деп Василиса мырынай хордай берген болгаш фермаже айткан».

Галина Николаева амгы совет кезинин амдыралынын, чурттагычонун болгаш чачыларынның калбак реалисттиг чуруну чуруп, социалисттиг шынны оон янзы-яныз чүүлдери-биле бай-байлакшылы-биле болгаш чараш-чаагайы-биле көргүзүп шыдаан.

«Тараа кезилдизи» деп романы дээрге чогаалчынын улуг салмын, амдыралды, чаа, муракчы чүүлү оон ылап хайгаарал билгилер херечиде турар Г. Николаеванын баштайгы улуг чогаалы-дыр.

Галина Николаеванын ному чидик, чедингир дыл-биле бижитинген. Колхозчу көдээ ол номунун арыннарынга бодунун бүгү бай-бийлакшылы-биле туруп кээр: кижилер, ажил-агый, техника, бойдус—бо бүгү чүүлдер чангыс тудуш болуп турар болгаш ол бүгү чүүлдерден эсудуп холбаг сеткил ханышкын чыталып турар... Колхозчу көдээни кижилер, оларнын ажил-херектери база кайгамчык чаагай, оларнын боттарынын колдары-биле тулуп тургузуп турары чаа делегей солда чүве дег база чараш-чаагай... «Шелдерде тараа баштары аартап салынып келген... Кажан күжээшкенин ажил чинк эвес, ынчалзажок оон үре-түнели элбек болгаш сүүзүнүг ындыг үе чедип келген».

Чер ынакшил болгаш сагыш-човаашкын дээш кижилерин чымыл-биле шаңнаарынга белеткенип турда, кижилер оон ол шаңналын төлөптүн-биле хүдээп алырынга белеткенип турган».

1950 чылдын эң эки чогаалдарынын санында Сталинчы шанналдын бирги чергезин алган Галина Николаеванын ол таланттыг болгаш үнелиг номун номчукуларнын жалбак массалары улуг сонугал-биле номчуру.

З. РУБАШЕВА.

филология эртемнеринин кандидаты.

Херэеженнерниң дузаламчызы

Даг дузунун байлаа бистин областың Өвүр районунун Дус-Даг суурунун девискээринде бар. Ынчангаш мында дуз бүдүрүлгезин ажилдап турар, районнун херегелд кооперациязынын баштаар чери ол бүдүрүлгенин ажылы экижерден дээш бодунун талазында элээн ажил чоруткай. Оон-биле чергелештир дус бүдүрүлгези 1950 чылда бүдүрүлгези планын 141 хуу, бо чылдын баштайгы кварталында планын 100 хуу күсүткен.

Областың чонун болгаш ажил-агый организациязынын дус-биле хандырынып ол дус бүдүрүлгезин улуг дузалай болуп турар. «Торгалыг» колхозтун 20, «Совет Тыванын беш чыл ою» колхозтун 20 херээженнери, база хуу ажил-агыйлыг чоннардан 15 херээженнер бүдүрүл-

генин ажылын экижердинге угландыр ында дузалайып ажилдап турар. Олар баштайгы неделяда 156 кубометр черин каскан болгаш бүдүрүлгези аштап арылгар ажилды чоруткан.

Херээженнер дус бүдүрүлгезинге дузалайып ажилды үргүлчүлештир, идипейлиг ажилдаан. Бүдүрүлгези ажилчыларынын ортузунга тайылбыр ажилын калбартары-биле ында агитаторларны тургускан. Бүдүрүлгези агитхуудустарын үндүрүп турар. Бүдүрүлгези дузалайып ажилдап турар херээженнер социалисттиг чарыштын муракчылары болган. Дус бүдүрүлгезинин арылгадоозар ажилын ам бо айда доозар дээш күженишкенин ажилдап турар.

М. ЧАМБАЛ-ООЛ.

Тарааны малга чиртпес дээш хемчегни алыр

Улуг-Хем районда Миучурин аттыг көдээ ажил-агый артылыг мыйыстыг көдээ малы оон кожазы Ленин аттыг колхозтун Бай-Даг артында тараанын үргүлчү чаа басып чип келген. Миучурин аттыг колхозтун баштаар чери колхозчуларнын боттарында саар ивектерин эки кадарчы-биле хандырамын-биле 15

Улустун билин, культуразын бедидер дээш

Каз-Хем районнун «Сталинчы орун» көдээ ажил-агый артылыг школа бажыны коммунист эш Дагба хей-ниитинин ажилынга идипейлиг кирип турар.

Дагба болза, партия эге организациязынын агитатору, бо чылдын дургузунда колхозчуларнын ортузунга тайылбыр ажилын үргүлчү чорудуп келген. Часын хону ажилынын үенинде ол агитатор бригадаларга юсу агитацияны непередири турган. Ол болза, ийи удаа хана солуну. 14 катап агитхуудусту ынып үндүрген, ылангыя солун номчулганы 30 катап, ивектеди 4 удаа, бееседын 11 катап чоруткан.

Б. БАЗЫР-ТАРАА.

К. АРГАДИН.

Нитинин мал ажылынын улам ыңай көдүрлүүшкүнү дээш

Ада-чурттуу Улуг дайынын чыдарында бистин чурттуу мал ажылына улуг когаралдар таварышкан. Гитлержи эжелекчилер чеди миллион чыгы малды, он чеди миллион мыйыстыг бода малды, он ийи миллион хаванарны, чээрби чеди миллион хойларны болгаш өшкүлери, чүс он миллион баш аал куштарын узуткап чок кылган турган.

Улус ажил-агыйн катип тургузарынын болгаш хөгжүдеринын беш жыл планын дугайында хойлуга нитинин продуктулуг мал ажылы бөрүнү-биле катип тургузар болгаш немец эжелелге таварышкан районнарын колхозтарында ажилчин малдын баш санын бүгү тала-биле көвүдөдир; бүгү районнарын колхозтарында нитинин малынын улам ыңайгы хөгжүлдери хандылар, аңаа үндөзүлөш ССРЭ-ге бүгү продуктулуг малдын баш санына дайы мурнуудагы деннели беш чылдын дургузунда жар деп канчаар-даа аажок улуг сорулганы салган.

Хосталган районнарда күрүненин канчаар-даа аажок улуг дузаламчызы — МТС-терге тракторлар, көзгө ажил-агый машиналары болгаш ле-ринг-херекселдер, колхозтарга айттар-продуктулуг малдар, мал чемнери болгаш үрезинер көдөз ажил-агый продуктуларын дужаар талазы-биле чингелделер, нитинин туугуларынын болгаш чуртталга бажыңнарын тудуунун талазы-биле улуг ажил — бо бүгү болза, катип тургузушкунун бергелерин дүрген ажил тилээр болгаш чаа көдүрлүүшкүнүн орунуга идегелди-биле кирер арганы берген.

Совет көздөзүн ажилчиңдери дайын сөөлдүндө үдө тараа проблемезин чедишкенин шийтпирлээ. Ол болза, нитинин мал ажылынын өзүлдөзүн дүргөдөдирине болгаш оон продуктудуун бедидеринге таарымчалыг байдалды тургускан. 1948 чылда колхозтарда мыйыстыг бода малдын баш саны дайын мурнуун деннели 4 хуу, ыңаа чарага хой болгаш өшкүнүн баш саны 20 хуу ашкан. 1949 чылды сөөлүздөдир хаваннарын баш саны 1940 чылдын деннелинден 16 хуу ашкан.

Хоосураашкыннын дайынын соонда көдөз ажил-агыйн катип тургузарынын чорудулганын бодунун төгүзүндө көзүлбөз темпирини чүглө Совет социалисттик күрүненин байдалына болдунар аргалыг апарган.

Партиянын болгаш чазактын 1949 чылда үндүрген колхозтарнын болгаш совхозтарнын нитинин продуктулуг мал ажылы хөгжүдеринын үш чыл планы колхозтарнын чаагай байдалын улам ыңай элээн өстүрине дузалат болуп болгаш чоңуну этке, уске, сутке болгаш сүт продуктуларын өзүп турар херегелди, ол ышка хой этүлетпирин чиг-этке херегелдин хандырып болуп мал ажылынын шак ыңдыг көдүрлүүшкүнү кыска хуусаада хандыра-ры чугула деп көрүп турар.

Ол планын херек кырынга күссөдир-биле күрүненин талазындал колхозтарга материал-техниктиг улуг дузаламчыны быжылгаан. Мал чемнеринин белеткелинин болгаш фермаларда хой куш үнер ажилдарын механизастаашкынны чорутунуп турар. Үш чылдын дургузунда тускай деринг-херекселдер болгаш машиналар-биле хандырткан машина-мал ажылынын болгаш шынаа мелioraтивтиг 130 станциялар тургустунган турар ужурулуг. 1950 чылды сөөлүздөдир бир чүс хире ыңдыг станциялар колхозтарнын мал ажылы хандырып турган. Сиген кестирер болгаш мал чемнерин силостаар, шынааларны кургадыр, одаларны экижер талазы-биле МТС-терге онаалганы доктааткан.

Мал кажалдарынын тудуунун талазы-биле улуг дузаламчыны колхозтарга күрүнөдөн көргүскен. 49 миллион кубометр ыяш кезер черини фондузун үндүрүп берген, көдөзүнн херегел кооперациязы тудуг материалдарынын садын калбарткан.

Нитинин мал ажылы хөгжүдери талазы-биле сорулганы шийтпирлээрине эртем-шиңчилел албан черлерин калбаа-биле хаара туткан.

Мал ажылынын хөгжүлдөзүндө бедик көргүзүлгөр дээш чазак чери материалдыг шанналардын системезин үндүрген, ол ышка шанналардын, Социалисттик Күш-ажылдын Маадыры деп ат тысырын доктааткан.

Үш чылдын үезинин дургузунда—1947 чылдан 1949 чылга чедир— мал ажылынын хөгжүлдөзүндө чедишкенин дээш 6,5 муң хире малчына-ры ССРЭ-ниң орденнери болгаш медальдери-биле шаңнаан, оларын иштиден эи эки 800 кижиге Социалисттик Күш-ажылдын Маадыры деп атты тыыскан. Ийи чартык муң ажыг херезженнер фермаларга чүткүдүг болгаш үр-түнелдиг ажилдаанын дугайында шаңнаттырганнар.

Бо бүгү хемчеглер колхозтарга болгаш совхозтарга мал ажылынын чаа көдүрлүүшкүнүн хандырган. Нитинин малынын баш санынын өзүлдөзүнн талазы-биле беш чыл планынын онаалгазы ажыг күссөдирине деп ССРЭ-ниң Күрүнө план комитетинин болгаш ССРЭ-ниң Төп Статистика Эргелелинин дындадын совет улус сеткил-сагыштын ханы өөрүшкүлели-биле уткаан. Колхозтарда продуктулуг малдын болгаш куштарнын баш санынын дайын мурнуудагы деннели элээн ашкан: мыйыстыг бода малдын баш санынын талазы-биле — 40 хуу, хойлар-нын болгаш өшкүлери — 63 хуу, хаваннарын — 49 хуу, куштар-нын — ийи катип.

Гитлержи эжелелден качыгдан районнарда колхозчулар хузуунда ажилгалына мал тыптынып алып талазы-биле Совет күрүнө улуг дузаламчыны көргүскен. 1946 чылдан 1949 чылга чедир үенин дургузунда колхозчулар фермалардан чингеткен өртөктер-биле, ол ышка куш-ажылдын натура төлөвиринин чурумун өзүгаар миллион хире баш мыйыстыг бода малды, 10 миллион ажыг хаваннарын болгаш барык-ла 4 миллион хойларны садып алган.

Капиталисттик чуртта мал ажылынын байдалы мырнаны өске болуп турар. АКШ-та мыйыстыг бода малдын баш саны 1944 чылдын 1949 чылга чедир барык-ла 10 хуу кудулаан. Ол ышка өске-даа капиталисттик чурттарда хой малдын баш саны кудулаан. Делегейин рыногунга дүктүн кол берикчизи болуп турар Австралияда хойнун баш саны 1949 чылда 1938 чыл-биле дөмөйлөзүге барык-ла 5 миллион хире, АКШ-та—үштүн биринден хой хирези, Англияда — 30 ажыг хуу, Францияда — барык-ла 25 хуу кудулаан.

Социалисттик мал ажылы бодунун хөгжүлдөзүнн улам ыңай өзүп турар темпиринге канчаар-даа аажок улуг кур-куштерлиг болуп турар.

Мичуринчи биология эртеминиң болгаш мурнакчы колхоз-совхоз практиктеринин чедишкенинге үндөзүлөш, малдын чаа ада-чурт уксааларын өстүрүп үндүрген. Ындыг бедик продуктулуг уксаалар болза, мыйыстыг бода малдын Сычевск, Лебединск, казах уксаалары, хой малдын нарын дүктүг казах, горький архаромеринос, куйбышев болгаш алтай уксаалары болуп.

Күрүненин үрелел рассадниктерини четкизи калбарган. 1950 чылды сөөлүздөдир дайын мурнуун деннелинге удур мыйыстыг бода малдын үрелел рассадниктеринин саны 55 хуу, хой ажылынын — 58 хуу, хаван ажылынын — 24 хуу көвүдээш.

Фермаларда үрелел ажилын малдын азырал, ажаалгазынын экижидөзү-биле холбаштырып турар мурнакчы ажил-агыйлар мал ажылынын бедик продуктулуун чедип алып турар. Кострома уксаалыг кай-

гамчык өөр малдыг «Каравасво» совхоз 1950 чылда саар инек бүрүзүндө 6.273 килограмм сүтү алган. «Лесные поляны» деп совхозка чылда бир инектен ортума сүт саалдазы 5.173 килограмм, «Канаш» деп совхозка — 5.065 килограмм, «Красный Октябрь» совхозка — 4.802 килограмм болган.

Москва областын Луховицк району колхозчу фермаларында инектер саалдазы эки түнелдерин берип турар. Сталин аттыг колхоз эртеки чылын саар инек бүрүзүндө 4.414 килограмм, Мичурин аттыг колхоз — 3.850 килограмм, ыңаа чарага «Красный Октябрь» артель — 4.423 килограмм сүт саалдазын алган. Костроманын күрүнениң үрелел рассадниктинин зонасында колхозтар бедик сүт саалдазын чедип алган. Чижээ, «12-й Октябрь» артель саар инек бүрүзүндө 5000 килограмм сүтү саап алган. Полтава областын Гельмязевскинин күрүнениң үрелел рассадниктин хандырып турар колхозтарынын үрелел фермалары эртен чылын 5.600 инек бүрүзүндө 2.100 килограмм сүтү алган.

Бистин социалисттик көдөз ажил-агыйында үрелел ажилы делгелгелди-биле неперер, чыл келген дудум-на колхозчу болгаш совхозчу фермаларда үрелиг малдарын улам-на хойну өстүрүп, үрелиг бүдүрүкүлериин болгаш төрүүр малдарын шынарын бедидип, үрелиг малдарын колхозтарга садыгларын көвүдөдир турар. Чүглө сөөлү үдө Лебединскинин күрүнениң үрелел рассадниктинин зонасында колхозтарнын үрелел фермаларында өске ажил-агыйларга 3.300 баш мыйыстыг бода малдын аныктарын; Костроманын күрүнениң үрелел рассадниктинин зонасында колхозтар 300 башты саткан. Күрүненин үрелел рассадниктеринин хандырып турар колхозтарнын үрелел фермалары чүглө ийи чылдын дургузунда 50 муң хире баш үрелиг мыйыстыг бода малды болгаш 126 муң баш үрелиг хойларны, нарын дүктүг үрелиг кошкарларны саткан.

Үрелиг малдарын шынары бедээш. Дыка хой совхозтар болгаш колхозчу үрелел фермалары кончү эки шынары болгаш тергини чергенин чаш малдарынын 70-ден эвээш эвез хуузун садып турар.

Ындыг болза-даа үрелел ажилынын херезнде кылыр ажил ам-даа хой. Чугула сорулга болза, мыйыстыг бода малдын үстүг чагыг чоруун болгаш сүт саалдазын бедидери, дүрген өзүчел мыйыстыг бода малды алыры, хой ажылына — хойларнын, ылаңгы нарын дүктүг хойларнын дүктүг чоруун бедидери хаван ажылына — хаваннарын эйтир болгаш чагыг шынарын бедидери болуп. Ханылаткан үрелел ажилына, малдын азырал, ажаалгазын экижидеринге үндөзүлөш, мал ажылынын продуктулуун улау-биле көвүдөдирин кыска хуусаада чедип алып херек.

Оон-биле чергелештир дыка хой районнар чаш малдын өлүп хараашкынныдан болгаш төрүүр малдын кызыраар чоруундан мал ажылына когаралды болдуруп турар. Ол когаралдар болза, малдын багай азыралынын ужурундал, база чамдык черлерде мал чемнеринин чедимче чок чоруундан болуп турар. Мал чемнеринин суурун калбартырын болгаш быжыгларын шийтпирлиг ужуру дузанын мал ажылы хөгжүдеринын үш чыл планында айткан. «Мал чемнеринин суурунун чогумча чок байдалы болза, малдын баш санынын дүрген өзүлдөзүнге болгаш оон продуктулуун бедидеринге амгы үдө кол шактык болуп турар» деп партиянын болгаш чазактын доктаалында айттып турар.

Мал чемнери белеткээринин бүдүрүлгезинге сагыш салбас чорукту шийтпирли-биле узуткаары чугула. Малды сүрүп одаларды районнарда, хамкытын мурнууда Казахстанда

малдын бүгү баш санын, оон ишти-ле нарын дүктүг болгаш чартык нарын дүктүг хойларны дыка хой чемнер-биле хандырып болурунун бүгү аргалары бар. Аңаа одаларны сүтлүг болдунар, кудуктарнын, хөөлбектерин болгаш сүт моондактарынын тудуун калбартыр херек.

Нарын дүктүг хой ажылы неперези. Астрахань область болгаш Соңгу Кавказтын малчынары мал одалдышыкынын чайгы үезин үлгерлиг эртерер болгаш мал чемнеринин кышка четчир курлавырын мөөңөп алып хүлээлгелиг. Оон-биле коды мал сугну четчир-биле алып кылдыр сүт хандырылганы экижер ужурулуг.

Төп-кара хөрзүннүг куржагга мал чемнеринин быжыг туруштуг суурун тургузарына дыка хой ажылды кылдыр херек. Чер-черинин Советтери болгаш көдөз ажил-агый органна-ры Украин ССР-нин дыка хой райо-нарында чедишкенин ажилгалынын турар малдын чайгы үдө лагерлиг ажаалгазын организастаар ужурулуг. Чангыс чылда болгаш хой чылда үнер сигенерин, мал чемнери корнеплодтарнын, малга немелде ногаан чөм кылдыр тарыыр тараа культураларынын тарылгазы, ол ышка кестирип алып культураларнын тарылгазы улуг шөлдү эжелээр ужурулуг.

Мал чемнери культураларнын тарылгазын калбартыры оларнын дүктүгү бедидери-биле, суген чыла-дазын болгаш силос салышыкынын бүгү талалыг көвүдөдир-биле дүшкөн турар ужурулуг, чүглө ыңаа арда мал чемнеринин суурун быжыглар талазы-биле онаалга чедишкенин күссөдирин туруп болур.

Нитинин мал ажылынын хөгжүлдөзүнн херезнге машина-трактор станцияларынын чугула рольдиниң дугайын партия болгаш чазак чанга эвез удаа айткан. Тергини чергенин техниказы-биле МТС-тер чүглө фермаларда хой куш үнер ажил-чорудулгаларны механизастаар талазы-биле колхозтарга дузалаар эвез, харын мал чемнеринин быжыг суурунун өзүлүг организакчылары болуп ужурулуг. Оон-биле чергелештир дыка хой районнарда совет ажилдакчылар колхозтарнын өөр-бөлүк малына чемнер бүдүрерин көвүдөдиринге МТС-терин ужурудузанын чедир үнелөвейн турар. Элээн хой МТС-терин удуруткучлары мал чемнери культураларнын тарылгазынын планын күссөдиринге, шынааларын болгаш одаларны экижидеринге, боду бүткен болгаш тарымал сигенерин бедидеринге харысалга чок чорукту көргүзүп турар. ССРЭ-ниң көдөз ажил-агый Министрствозунун чер-черде органи-ны суген кестиреринин, мал чемнери силостаарынын болгаш мал чемнери белеткээр-биле холбашкан өске-даа ажилдар талазы-биле МТС-терге доктааткан онаалгаларын күссөдиринге кошкөк контрол-дап турар.

Совет агрономия суген аралаштыр тарыыр чер ажылынын делегейде эн-не мурнакчы системези-биле колхозтарын чепселгээш. Ховунун тарылга ээлчештирилгезинге сигенер тарырынга үндөзүлөш, суген аралаштыр тарыыр чер ажылынын системезин непередери, ол ышка ферма чанынын болгаш шынаа одаларынын тарылга ээлчештирилгелерин шийгээдип алыры мал чемнеринин быжыг туруштуг суурун тургузарынын проблемезин кыска хуусаада бүрүнү-биле шийтпирлээр арганы берип турар.

Мал ажылынын улам ыңайгы көдүрлүүшкүнүгө көдөз ажил-агыйнын бүгү кур-куштерин ажилгаар херек. 1951 чыл — үш чыл планын доозарынын чылы — колхозтарнын болгаш совхозтарнын продуктулуг мал ажылынын хөгжүлдөзүнге чаа чедишкенин экижээр.

А. ШЕРБАКОВ.

Редакцияга ЧАГААЛАР

Малды эки кадарчылар-биле хандырыбайн турар

Колхозтун экономиказынга малдын продуктулуун бедидери улуг хамаарылгалыг. Ынчангаш чайгы кадатка коммунистерин, комсомолчуларны, дуржулгалыг кижилерин быжыгларын колхоз баштаар черинин дорт хүлээлгези болур ужурулуг. Малдын кададын чогуур үдө еки одаларга эртерери оон продуктулуун бедидеринин үндөзүн ол деп чүвени кижэ бүрү билдр болбазыкпа. Ынчалзажок, Улуг-Хем районуң Эйлинг-Хем сумуда Сталин аттыг колхозтун чайгы чыгы кададында улуг каража таваржып турда, колхоз даргазы эш Оюн-оол оон чылдагаанын илеретпейн, аңаа удур хемчеглерин албайн, ол четпес чорук-биле эптежип олуруп турар. Кадарчы эш Сарыг-Чамзырын бо чылдын кыштан бо үдө чедир бир беш, бир богбаны, бир кулууну бүрүге чиртип каап болгаш ам оон ажаап

кадарып турар малдын денгилдөзү хөлчөк багай. Кадарчы эш Аракчаа 3 кулууну бүрүге чиртип, 1 кулууну сугга дүжүргөн. Оон кадарган чыгызынын денгилдөзү база-ла Сарыг-Чамзырыннын ышкаш. А ол ажил кылыр айттарны болгаш белерин өске улустарга хөлзелип, хузууда база ажилгап турар.

Ажилга харысалга чок, чалга, нитинин өчү хөрөгнүн самчыгдар кижилер-биле демисалды колхоз даргазы эш Оюн-оол чорутпайн турар.

Бодунун колхозчу хүлээлгезин ак сеткилдиг эвез күссөдир турар Чамзырын, Аракчаа ышкаш кижилерге чогуур харысалганы хүлээткеш, нитиштеринин малды эки кадарчылар-биле доп-дораан хандыраар херек.

Т. АРАНДОЛ.

Суур чаагайжыдылганын кичээнгейни салыр

Албан-хаакчыт, ажилчы-даа кижэ бүрүзү бодунун суурун чаагайжыдып, культуржударынга улуг күштү үндүреринден каян-даа ойталавас. Ол ажилды организастаап чорудар күштү улгатырып, оон удурутуп баштаарындан ол ажилдын түнелдиг болуру билдирген. Бо ажилдын талазы-биле Тер-Хөл районда ажил кошкөк чоруп турар.

Районун удурутуп организакчылары районнун төвү Чыргалаңды суурун болгаш өске-даа колхозтар төптөрин чаагайжыдып, оон культуржуду болдунар дугайында четпес удурутуп, олче сагыш салбайн турар. Оон түнелдинде Чыргалаңды суурда албан организация черлеринин, база чурттакчы бажынаары-даа кыры калбас хевээр, оон кышалап алып талазы-биле ажил кылбайн келген. База суурун арыг-шевер байдалы багай, оон хараазы-биле чурттага, албан организацияларнын бажынаарынын чаны кончуг хириг, чыттыг болуп турар.

К. ЧАМЗЫРЫН.

Спорт ажылы чорувастан

Аныяк өскөннери спорт болгаш куш-культура херезнге хандыкшындары, ол талазы-биле кижизидилге ажилын чорудары тергини чугула. Бо талазы-биле ажилды күштөдирип чорударынын дугайында ВКП(б)-ниң Төп Комитеди айттышыкынын үндүрген болгаш аныктарын күш-культурага, спортка өөредиринин дугайында партия, комсомол болгаш Советтерге база хой-нитти организацияларынын мурнунга улуг сорулганы салган. Ындыг улуг сорулга салдырган турбуже, Сүт-Хөл районда бо талазы-биле кандыг-даа ажил чорутунмай келген.

Эрткен кыштын үезинде аныяк өскөннери спорттун болгаш куш-культураның кышкы хевирлеринге хаара тудуп, куш-культураның нормаларын күссөдиреринче организастааван. Оон ужурундан чангыс-даа аныяк кижэ куш-культураның кышкы үдө дужаар нормазын районда дужааван.

Чайгы үдө аныяк өскөннери куш-культураже болгаш спортке организастаар ажил кышкы чаңылды элери, ажил чорутунмай турар. Бо ажил мынчаар четпес чоруп турда, оон бедик денелге чедирер хемчеглер алдындай турары кончуг четпес. Партия, комсомол болгаш профэвилелинин организациялары боттарынын ол ыңдыг тааржышыкынын

соксадып, ол ажилды эде тургузары чугула.

Куш-культура болгаш спорттун талазы-биле райкүсөмуни чанында комитет (даргазы эш Шаравин) бодунун хүлээлгезин утупканы моон көстөр. Ол ышка ВЛКСМ райкомунун чанында куш-культураның инспектору эш Комбыр-оол мынчага чедир чүңү-даа кылбаан. Ажилдын багайы-биле районда куш-культураның кандыг-даа херекселдери кайда-даа чок.

Сүт-Хөл районнун куш-культура талазы-биле ажилынын канчаар чоруп турарын областын куш-культура комитетинден сонуртап, четпес ажилды шынаржылар талазынче хемчегин албааны четпес. Ам сорулга — аныяк өскөнни куш-культура талазы-биле кижизидеринин кууд денелдиг ажилын моон сонгаар болдурубас дээш, чогуур хемчеглерин ап, куш-культураже болгаш спортке районнун чүс-чүс аныктарын хаара тудуп, куш-культураның кудуку организацияларын колхозтарга, албан организация черлеринге тургузуп, чайгы үдө куш-культураның дужаар нормаларын күссөдиринче болгаш куш-культураның командаларын тургузуп, оларнын аразынга маргылдааларын кылыры чугула.

С. СЕРИЦ-ООЛ.

Бодунун ажылы чорутпастан

Профэвилелинин организациязы болза, хой-нитти организацияларынын айкалдакчыларынын амдырал чуртталгазын экижидип, бүдүрүлгө терге социалисттик чарышты калбартырын, стахановчуларнын дуржулгаларын бүгү-ниттеге шийгээтирине, оон калбаа-биле ажилгаарынга болгаш бүдүрүлгенин онаалгалыг хүлээлгезин шалкыкын болгаш кыска хуусаа иштиде бедик шынаарлыг кылдыр күссөдиреринге улуг рольдиг организация болур.

Бо улуг болгаш харысалгалыг хүлээлгезин күссөдир талазы-биле Току районнун профэвилелинин комитетинин ажылы шуут чорувастан болгаш ол организацияда чогуу кымнар ажилдап турарын билдирези берге. Эрткен чылдын декабрь айда районнун профэвилелинин райкомунун даргазы Арагачынын өчтөт илеткелин профэвилелинин район конференциязыга алгаш, ол конференциядан профэвилелинин райкомунун чаа составын солган. Аңаа комсомол райкомунун ийи дугаар секретари Евдокимова харылаанын район конторазында Абальмов сонугурган. Профэвилелинин кежигүчө-

ринин ол идегелин чаа сонгуткан состав аңаа эки күссөдир болуп хүлээлгезин болгаш конференциядан-даа дааскан. Ам херек кырында чорувастан.

Профэвилелинин район организациязынын хуралы мынчага чедир чангыс катип-даа болбаан. Оон хараазы-биле районда профэвилелинин кудуку организацияларын удурутур чер чок, ол организацияларнын ажылы шуут соксаан.

Бо четпес ажилдын түнелдинде профэвилелинин кежигүн дадыры хавыртылмастан. Чамдык организацияларда—райпола, чеди чыл школазында месткомнарын даргалары Патрушева болгаш Саян кежигүн дадырыларын хавыршан оон боттары хузуунда херезнге ажилгап алган дугайында мелээ үнүп турар.

Профэвилелинин районда, чер-черде кудуку организацияларынын ажилынын сагыш салбас, оон чогуур негелдизинге чедир удуртпас профэвилелинин район организациязынын даргазы Абальмовту хемчег алары чугула.

Д. ЧАТ.

Улуг-Хем районнун «Искра» колхозта нитинин хой малы чыл-чылда шапкыны-биле өзүп турар. Хой малдын баш санын өстүрер болгаш продуктулуг чоруун бедидер дээш, ак-сеткилдиг ажилдап турар малчынар колхозта хой. Ылангыя колхоз кежигүнү эш Монгуш Очур-оол эртен чылын 380 хойну хүлээп алган, оларны Эйлинг-Хемниң кадар өттүг дагылары кадарын кыштактан.

Чурукта: «Искра» колхозтун хойжузу Монгуш Очур-оол Улуг-Хем ол-чарымыга кагарып кыштан хой Шигаан-Аргынын Кара-Июш Чуруу: ЕРМОЛАЕВТИН.

Улус демократиясынын чыггырында

Болгар улустун тайбын дээш бадылаашкыны

СОФИЯ. Беш улуг күрүнелерин аразына Тайбынның Пактызын чар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүленини кыйгырынын адаанга ат салышкынын чылдазы Болгарияда дооступ турар. Бо төөгүлүг кыйгырынын адаанда 57000 ажыг кижжи бодунун адын салган.

Кыйгырынын адаанда ат салышкынын түнел хуннеринде бүдүрүлгө планнарын хуусаа бетин-

де күүседиринче, дүжүт ажаап алышкынын чогуур үезинде чидирг чокка ажаап алырыныч уугландырган патриотчу улуг көдүрлүүшкүн бүгү чуртка болуп эрткен. Ам бо үеде Болгариянын бүгү булуңнарындан күрүнениң белеткел складтарыныч тараачыннарынн организастааны «тайбынның тараа чүгүн» чүдүргөн коштар келип турар. (СЭТА).

Польшада көдээ ажил-агый машина тудушкунунун хөгжүлдөзү

ВАРШАВА. Польшада көдээ ажил-агый машина тудушкуну улам-на калбарып турар. Бо үеде көдээ ажил-агый машина тудушкунунун бүдүрүлгелери көдээ ажил-агый машиналарын бүдүрүп үндүрерин дайын мурунда турганындан дөрт катап хөйүнү үндүрүп турар.

Кутно, Плоцк, Люблин болгаш өске-даа хоорайларда эн сөөлүг техника-биле дерип херексетинген заводтар шаанда Польшага үндүрүп көрбөзүн көдээ ажил-агыйнын чаа-чаа машиналарын кылып турар.

Бо үеде Польшаны улзтүрү тракторларга кожар он ажыг хевирлиг кожолга машиналарын, хөй бистиг, чаа хевирлиг андазыннарын, (СЭТА).

Польшаның суурларын электржидип турары

ВАРШАВА. Польшада суурларын болгаш хуузунда ажылдыг тараачыннарын ажил-агыйн электржидери чыл бүрүдө өзүп турар Ийи дугаар делегей дайынын сөөлдөдөгү беш чылдын ишинде 11500 суурлар электри чыктыктарын алган. Суурларын электржидеринге үндүрүп турар чарыгдалдын 62 хуузу

күрүне үндүрүп турар, а тараачынар чүглө 38 хуузуна чарыгдалды үндүрүп турар. Оон ангыда күрүне чаа электри станцияларын тудуп тургузарына болгаш бедик күштерин шугумун тургузарына канчаарда аажок хөй түнүг чарыгдалды үндүрүп турар. (СЭТА).

Албаниянын ажилчы чоннарын бүдүрүлгө чедишкннери

ТИРАНА. Албаниянын бүдүрүлгөчелеринин ажилчын коллективтери бүдүрүлгө планнарын чедишкннинг күүседип турар.

Сталин аттыг пөс-таавы тудуунун ажилчыннары аргылга салбырын тудуп тургузар талазы-биле болуна алган хүдээлгезин хуусаазындан 45 хонук бурунгаар күүседипкеннер. Бүдүрүлгөн салбырын, чуртталга бакыннарын болгаш школа тудуунун ажилдары тоостур четкен.

Фериде хөвө арыгларынның заводунун тудуунун ажилчыннарынның 90 чыгы хуузу бодунун нормазын ортумаа-биле 115 хуу күүседип турар. Олар ол чедишкннин совет ту-

дугун аргзын, эн ылангыда Куликовтун дүргөн тууйбу салыр аргзын ажыглап турары-биле чөдип алган.

Шкодер хоорайда күрүнениң цемент заводунун ажилчыннары баштайгы чартык чылдын нормазын хуусаазындан 16 хонук бурунгаар күүсеткеннер. Материалдарны камнап тургаш база күш-ажылдын бүдүрүчүлүүн улгатырып тургаш күрүнеге миллион лекти (албания акша) камнап бергенер. Завод продукциянын бот өртөзүнүн чигелдезин 23,5 хуу чедирген. (СЭТА).

Олча ажык үндүрүүн тырттарын чөш чорудар

Албан, бүдүрүлгө организация черлеринин ажилдакчыларынның шалынындан тыртар орулга үндүрүү ССРЭ-нин үндүрүг системазында онза чери эжелеп турар. Шалынның ажылдап турар хамаатылардан сл тыртып турар орулга үндүрүү болза, ол үндүрүүн ажилчыннардан, албан хаакчытардан тыртып турар сан-хөө органнырын болгаш албан организация черлеринин сан-хөө ажилдакчыларынның онза кичээнгейлиг болурун негеп турар. Шалындап орулга үндүрүүн тыртып турар үеде үндүрүүн тырттарын болгаш доктаатынган чигелделерни чангыс-даа үрөп болбас.

Орулга үндүрүүнүн бюджетке сан-хөө талазы-биле ужу-дузазы, ылангыя оон политиктиги роли болза, бүдүрүлгө, албан организация черлеринин сан-хөө ажилдакчыларын орулга үндүрүүнүн дугайында хоойлуну шуут билрин болгаш эн ылангыя ажилчыннардан болгаш албан хаакчытардан үндүрүг тырттарда кончуг кичээнгейлиг болурун оларга хүдээдип турар.

Ындыг турбужа, областын дыка хөй бүдүрүлгө, албан организацияларында сан-хөө ажилдакчыларын ажилчыннардан болгаш албан-хаакчытардан орулга үндүрүү тырттарда харыссалга чок кылып, орулга үндүрүүнүн дугайында хоойлуну каржызы-биле үрөп турар.

Кызылдын хооркомхозунун, транспорт конторазынын бухгалтерин Дубошниково бо чылдын март айда ол черниң ажилчыннарындан, албан-хаакчытардан орулга үндүрүүнү шуут тыртып.

Кызылдын септелге механик заводунда, горпода болгаш инвалиттер артелинде үндүрүг тырттарын чурумун, ол дугайында хоойлу-

ну каржызы-биле үрөп турган барымдаалар ам-даа кончуг хөй. Харын-даа оон эрткеш ажилчыннардан, албан-хаакчытардан орулга үндүрүүнүн шын тыртар талазы-биле бир дугаарында харыссалгалыг болуп кол бухгалтерлер безин боттарынын хууда шалынындан орулга үндүрүүн тыртып баар чоруктар бар.

Кызылда энергосантехмонтж черинин бухгалтерин Неверова бодунун бо чылдын январь айда шалынындан орулга үндүрүүн 25 рубль 77 копейкти чедир тыртып.

Чамдык организацияларын бухгалтерлеринин совет хоойлуну сагырын херекке албай турары чүглө ажилчыннардан болгаш албан хаакчытардан орулга үндүрүүн шын эвес тыртып турары-биле кызыгаарлатынмай турар.

Сан-хөөнүн чурумун шынгызы-биле сагыры бюджеттин орулгалыг кезээн күүседиринин, ынчангаш улус ажил-агыйнын болгаш социал-культура тудуунун кол чугула чүлү болуп деп чүвени утупкаш, чамдык организацияларын бухгалтерлери ажилчыннардан, албан-хаакчытардан орулга үндүрүү кылдыр тыртып түнүг бюджетке киирерин саададып, күрүнеге хора чедирип турарлар.

Бистин областын талазы-биле бо чылдын январь 1-де бюджетке орулга үндүрүүнүн дугайында өрөзү 94,0 муң рубль болуп турар, ылангыя эн улуг түнүг өрөлер Улуг-Хем, Танды районнарында болгаш Кызыл хоорайда бар болуп турар.

Чамдык организацияларын удуруткучлары болгаш кол бухгалтерлери күрүнениң сонуургалын бодавайын ажилчыннардан, албан-хаакчытардан тырткан орулга үндүрүүнүн бюджетке киирерин саададып, ын-

Кореяда болушкуннар

Улустун армиясынын Кол командьалынын дыкнады

ПХЕНЬЯН. Кореянын улус-демократтыг республиказынын Улустун армиясынын Кол командьалынын июль 3-те медээлеп турары болза, бүгү фронтуларга Улустун армиянын кезектери кыдат эки-турачыларын сырый деткимче-биле тус черге ужу-дузалыг тулушкуннарын чорудуп, америк-англи интервентилерин болгаш лисынманчы армиянын дриг күжүнге болгаш техниказынга улуг когаралдарны чедиргенер.

Июль 3-те самолёттар келеп турар аңчы-адыгжыларын отрядтары дайыннын үш самолёттарын андара адып бадырган.

ПХЕНЬЯН. Кореянын улус-демократтыг республиказынын Улустун армиясынын Кол командьалынын июль 4-те медээлеп турары болза, Улустун армиясынын кезектери кыдат эки-турачыларын сырый деткимче-биле фронтунун язы-бүрү участкарынга америк-англи интервентилерин болгаш лисынманчы армиянын шериглеринин атакаларын чедишкннин-биле ойтур шаварын үргүлчүлөшшөөн.

Дайынның самолёттарын келеп турар аңчы-адыгжыларын отрядтары июль 4-те дайыннын ийи самолёттарын андара атканнар. (СЭТА).

Америк солдаттар Кореяга чаалажырын күзевейн турарлар

НЬЮ-ИОРК. «Нью-Йорк таймс» солунун корреспондентини Баррет Корея айтырын тайбын арга-биле таарыштырынын болгаш Кореяда дайын чорудулгаларын соксадыр дугайында саналдаан Я. А. Маликтин июль 23-те радио-биле чугаазынын дугайында дыкнадыгны Кореядан

дамчыткан. Ук дыкнадыг бүгү фронтуда солдаттарын ортузунга кайгамчык дүргөн неперезин болгаш харын муракчы кезектерге безин чыккылай берген болган. Барреттин айттып турары болза, солдаттар Кореяда дайынны соксадырын улуу-биле күзеп турарлар.

Индий улус кореяда дайынны соксадырын негеп турар

ДЕЛИ. Тайбын талалакчыларын Бүгү-индий комитетинин кыйгыры-биле июль 25-те Индияга Кореяда америк боо-чепсектиги интервентилерге удууланганмын чыскаалдары болгаш митингилери болуп эрткелзэн. Чыскаалчылар болза «Кореяга тайбын дээш!» — деп лозунун адаа-биле кудумчулап эрткенер.

Июнь 24-те Делиге демократтыг аныктарын лигазынын удуруткучы-биле АКШ-тын информация албанынын бакынын мурунга хөй кижилг чыскаал болган, оон киржикчилери болза Кореяда аме-

рик агрессияны доп-дораан соксадырын негезинер.

«Нав Бхарат таймс» солун болза Индияда тайбын талалакчыларын шимчээшкннинг удуруткучуларын бирезин Китчелетин меделедин парлаан, ында мынча деп чугаалап турар: «Кореяда дайынны соксадырын негезинче тайбын бүгү талалакчыларын кыйгырып тур мен. Корея улус бодунун иштики херектерин чүглө боттары шитирлеп алыры-биле Кореядан бүгү даштык шериглери доп-дорзан үндүргөн турар ужурулу». (СЭТА).

Америк интервентилер болгаш лисынманчы өлүрүкчүлөр Кореяда кончуг араатангы үлгелдиглери кылып турарлар. Агрессорларын үлгелдиг турары үргезишкн, өлүрүкчү чорук, хилинчектээшкн, черлик өзү-биле шаажылаашкн корея улустун, бүгү тайбынга ынакшылдыг кижжи төрелтетиниң чөптүг өжөзүн көдүрүп турар. ЧУРУКТА: Лисынманчыларын шаажылап кааны корея партизан.

чангаш улус ажил-агыйнын 1951 чылдагы планында көрдүнгөн хем-чеглерин акшаландыраын, үзүп турарынын дугайында элзэн барымдааларны көргүзүп болур.

Кызыл хоорайнын харылзаа конторазы шалындан орулга үндүрүүнүн талазы-биле 5057 рубль, облопот-ребокузун транспорт конторазы 3048 рубль, областын эмнелге чери 8342 рубль өрөлиг болуп турарлар. Ындыг чижектер кончуг хөй.

Шалындап тыртар орулга үндүрүүнүн политика талазы-биле ужу-дузазын үнелеп көрбөс болгаш орулга үндүрүүнүн доктаатынган түнүгден хөй түч тырткаш, олар ажилчы, албан-хаакчытарын хомууда чорукка таварыштырар, а доктаатынган түнүг четче тыртып биджетке хора чедирип турар деп чүвени чамдык организацияларын бухгалтерлери билбей турарын ол фактылар херечилеп турарлар.

Ажылдын бо харыссалгалыг болгаш политиктиги участогуна чогуур корум-чурумну шынгызы-биле тургузары эргежок чугула.

Бүдүрүлгө, албан организация черлеринин сан-хөө ажилдакчыларынын ыдыктыг хүдээлгезин болза, орулга үндүрүүнүн дугайында хоойлун үргүлчү өрөрин билпип алыры, сан-хөө органнырын чыылдырып турар семинарларынга үргүлчү өрөрини болур.

Сан-хөө ажилдакчыларынның тускай билин бедидер соулгалыг чорудуп турар семинарларга болгаш чөвүлө хураалдарга дыкка хөй ажилдакчылар келбей тургаш, бодунун практиктиг ажил чорудулазынга, орулга үндүрүүн санап турар үеде Совет хоойлуларын хажыдып, сан-хөөнүн чурумун үрээр чорукту моон сонгаар болдурбас херек.

Ажилчыннардан болгаш албан хаакчытардан тыртар орулга үндүрүүн шын санаарынга ол ажилга хөй-нитинин активчи киржилгезин улуг ужу-дузалыг.

Бүдүрүлгө, албан организация черлеринге хөй-нитинин төлөөлөрүнден хыналда постыларын тургузуп, шалын талазы-биле профэвиленинч мектомнар чанында комиссияларын ол ажилга кириштирери чугула.

Ол хөй-нитни контролинин кол сорулгазы болза, бодунун бүдүрүлгө, албан организация черинде орулга үндүрүүн шын санап, тыртып турарын үргүлчү хынаары болгаш үндүрүгү санаарынын, база хоойлу өзү-гаар доктаатынган оон чигелделерин дугайында ажилчыннарын, албан-хаакчытарын ортузунга тайылбыр массалыг ажылды чорудары болур.

Ажилчыннар болгаш албан-хаакчытардан тыртып турар орулга үндүрүүн тырттары-биле холбашкан ажилга хөй-нитинин активчи киржилгези орулга үндүрүүн санап турар үеде чыстыгыларын болдурбас болгаш үндүрүүн шын тыртып дугайында сан-хөө ажилдакчыларын харыссалгазын бедидип турар деп чүвени дуржулга көргүскөн.

Сан-хөө органнырын сорулгалары болза, сан-хөө ажилдакчыларын ажилчыннардан болгаш албан хаакчытардан олча ажык үндүрүүн саажылчыннардан болгаш албан-хаакчыларын үргүлчү өрөдери, орулга үндүрүүн шын тыртып турарын хынаары болур.

Ажилчыннарын болгаш албан хаакчытарын шалынындан тыртар олча-ажык үндүрүүн тыртар чорукту хоойлу өзү-гаар болдур болгаш бо талазы-биле сан-хөөнүн чурумун үрээр чоруктарын болдурбас дээш бүгү хемчеглерин алыры чугула.

БАРАБАНОВ,

Англи ажилчыннар ССРЭ-биле найыралды быжыглаар дээш демисеж-п турар

ЛОНДОН. Чоокта чаа Совет Эвилелинге чоран англи ажилчыннар төлээлери Англияга эеп чөдө бергеш, англи болгаш совет улустарын аразына найыралды быжыглаар сорулга-биле улуг ажилды калбарткан.

Төлээлериң кижигүннери 120 митингилерге чүве чугаалааннар. Ол митингилерге олар тайбынче совет улустун бүзүрелдиг чүткүлүн дугайын ажилчы чоннарга чугаалап берип турганнар болгаш Совет Эвилелинде амьдырал дугайында англи буржуаз парлаганни меге бодаалдарын сойгалап илереткенер.

Лондонда, Ливерпулда, Ноттингемде, Бирмингамда, Ньюкаслда, Глазгода болгаш Кардиффеле англи-совет найыралдын нийтилели-

нин организастааны массалыг митингилерге чүве чугаалаанындан ангыда, төлээлериң кижигүннери профэвилелдеринин чер-черде салбырларында, кооперативтиг гильдияларын, лейборист партиянын чер-черде организацияларынның хөй-хөй хураалдарына база ол ышкаш ангы-ангы бүдүрүлгелерге чүве чугаалааннар.

Митингилерин киржикчилери төлээлериң чугаалаарын канчаарда аажок сонуургап, Совет Эвилелинде амьдырал дугайында хөсавныг айтырыларын салып турганнар. Митингилерин киржикчилеринге айтырыгларын харысалаары-биле чамдык митингилериниң шагын уздыр ужурга таваржып турган.

(СЭТА).

Брайтонда машина тудугуларынын катышкан профэвилелинч конференциясы

ЛОНДОН. Катышкан Штаттар, ССРЭ, Франция, Кыдат, Индия болгаш Англия киржир болур тайбын конференциянын чылдыгарын негезин 800 муң машина тудугуларынын катыштырып турар машина тудугуларынын катышкан профэвилелин чыл бүрү болур конференциясы июль 23-те Брайтонга бодунун профэвилелин күүсомуна чангыс эпсеткил-биле дааскан.

Англинин сан-хөө болгаш кижжи кукуштерин боо-чепсеклээшкннге ажылдап турарын ук конференциянын тайбын дугайында резолюциянында шынгы буруу-шаап турар. Улуг күрүнелерин чөвүлө хуралин чылдыгарын ук резолюция кыйгырып турар болгаш «Чөөн болгаш Барын чүктерин улустары делегей айтырыгларын боттары чөптүү-биле болгаш тайбын арга-биле бот-боттары билчиринин өзүзунга шитирлээрин чөдип алыры» англи чазактан негеп турар.

Германиянын болгаш Япониянын фашисттиг армияларын боо-чепсеклээринге удуулангышкынын ук конференция үндүргөн. «Оларны боо-чепсеклээрин бис кажан-даа хүдээл-вес бис» деп резолюцияда чугаалап турар. Эрткен дайынны кымыскан насиччи кем-херектээнерни кара-бакындан хостап турарынга удууланган резолюциянын төлөөлөр чангыс эпсеткил-биле хүдээл алган. Улуг күрүнелерин чөвүлө хуралин ол чурттарын кайы-бирезинин политиктиг сорулгаларына идиг болуп дээш эвес, а оларнын бот-боттары билчирин чөдип алыр дээш, чымыр ужурулу. Ындыг саналга удуу киржилер Англияда болгаш Катышкан Штаттарда бар, ынчалзажок ажилчыннарга оларнын-биле нийти бични-даа чүве чок деп Шотланд чурттуг төлээ ынач дээш. Боо-чепсекленишкн-биле чогуу-на ол кижилер ирди байып ап турар-ла болгай деп ол-ла төлээ база чугаалаан. (СЭТА).

Чилиде ажил соксадышкынын шимчээшкнни

НЬЮ-ИОРК. Ассошиэтед Пресс агентиленин корреспондентиниң Сант-Ягодан (Чили) дыкнадып турарын өзү-гаар алырга, Сьювелде чөс рудниктеринин 6 муң чыгы ажилчыннары Чукикамат болгаш Потрерильос деп Чили чөс рудниктерин ажил соксадып турар 6 муң ажилчыннарына катыжа бергенер.

Ындыг байдал-биле, АКШ-ка хамааржып турар бүгү Чили чөс рудниктерин ажилчыннары чуртка ажил соксатканнар. Ажыл соксатканнар ажил төлөвилелин бедидип негеп турарлар. Токония рудниктин 3 муң ажилчыннары ол ажил соксатканнарга база катыжа бергенер болгаш селитра бүдүрүп үндүрерин талазы-биле бүдүрүлгелерин 20 муң чыгы ажилчыннары ажил соксаткан ажилчыннар-

биле эп-сеткил катыштырганын ажил соксадышкынын чарлап болурлар деп тускай медээлер дыкнаткан.

Ол бүгү болуп турар ажил соксадышкынын болза, калбак херекелдиг эргежок чугула барааннарын база бүдүрүлгелерге агаар кирер черлерин чедишпезинден үгөн дугайын Чилиден алдынган медээлер херечилеп турар.

Сант-Ягода үндүрүп турар «Демокрасия» солун Чилинин коммунисттиг партиянын меделелин парлап үндүргөн, ол меделел болза, Чилинин президентин Гонсалес Видетти АКШ-тын баарына чалча болуп турар деп буруудалып турар болгаш чоңуң ортузунда аш-турени чорук дээш ялалатыр ужурулу деп ону буруудалып турар. (СЭТА).

Харыссалгалыг редакторнук хүдээлгезин күүсөдөп турар Б. Д. ХӨВЕНМЕЙ

Күрүне чээшкнни ри ССРЭ-нин улус ажил-агыйнын хөгжүлдезинге дузалап турар.

Күрүнениң 3 хуулуг иш-ки ойнаны чээшкннин облигацияларын сөдөп алынар.

Ол чээшкннин талазы бите о наашкынын ады кол болгаш бр немелде тиражтар чыл бөүлө чорудуп турар. Ойнаш-анын кол тиражы январь 30-де, март 30-де, май 30-де, июль 30-де, сентябрь 30-де, ноябрь 30-де болгаш немелде тиражи сентябрь 30-де болуп турар.

Кол тиражтарга бүгү облигациялар кажан-даа сөдөп алганы хамаан чокка кирер. Нем-де тиражка, тиражтын хуусаазында 9 айлардан сонгаар эвес үеде сөдөп алгач облигациялар кирер.

Чээшкннин тираж бүрүзүңгө моон адаанда ойнаашкыннарын ойнаар.

Ойнаашкынын рубль-биле тиражы	Ойнаашкынын сөдөп алыны			
	Кол тиражтерге чээшкннин чээшкнни бир разра-үш разрадындагы	Немелде тиражтерге чээшкннин чээшкнни бир разра-үш разрадындагы		
100000	—	—	1	3
50000	2	6	5	15
25000	5	15	21	75
10000	25	75	80	240
5000	80	240	800	2400
1000	700	2100	2300	6900
400	7688	23064	8289	24867
Шунту	890	25500	11500	4500
Ойнаашкынын рубль-биле няты дүчү	465/20	1390/000	1130/000	34178/0

Чээшкннин облигацияларын ажаала кассалары хостуу-биле үндүр сөдөп, сөдөп ап турар.

Ажаала кассаларынның область эргелели.